

drzwi i okien, murów, konstrukcji sztucznych pagórków, wyboru skał i pożycanych widoków. W dziele zaprezentowane zostały ze szczegółami zarówno teoretyczne, jak i praktyczne podejście ukazujące esencję teorii Ji Chenga.

Parki cesarskie

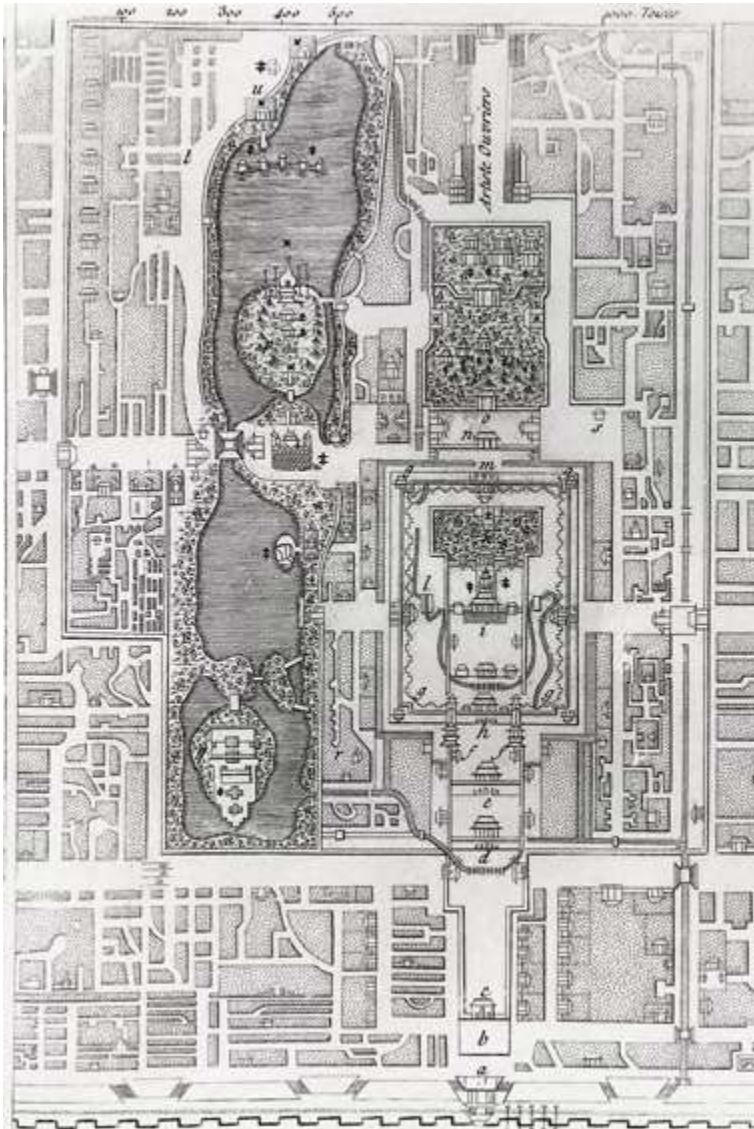
W Chinach parki cesarskie to jedne z pierwszych obiektów ogrodowych. Na podstawie przekazów historycznych można przyjąć, że kształtowanie parków chińskich przez domy cesarskie rozpoczęło się od dynastii Qin i Han. Większość parków cesarskich to obiekty okazałe, rozległe, zawierające elementy wodne, czasem o znacznej powierzchni. Woda i skała stanowią szkielet założenia ogrodowego, formę i kontury całego obiektu. Były kształtowane według wzoru malarskiej teorii krajobrazowej. Wspaniałe pagórki z zimozielonymi drzewami stanowią tło ogrodu. Na stawach formowano wyspy (często były to trzy wyspy). Ogrody wypełniano budowlami ogrodowymi, bramami, kamiennymi zakątkami, figurami zwierząt, mostkami i murami. Wszystkie te elementy są dziełami sztuki wzbogacającymi kształtowaną scenerię. Chińskie parki cesarskie to obiekty będące przykładami prawdziwego kunsztu ogrodniczego. Wyróżnia się trzy typy parków cesarskich: ogród oddalony od pałacu *Li gong*, stanowiący najczęściej letnie rezydencje; zakazany ogród *Fin Yuan*, leżący w bezpośrednim sąsiedztwie pałacu oraz ogrody wewnętrznych dziedzińców na terenach pałacowych.

Zakazane Miasto

Rezydencja cesarska w Pekinie rozplanowana została na planie czworoboku o wymiarach około 1000 m długości i 800 m szerokości, otoczona murem z wieżami w narożach i kanałem, z silnie zaakcentowaną osią podłużną, stanowiącą ośnowę kompozycyjną i funkcjonalną (ryc. 2). Wzdłuż tej osi przez bramę główną wejściową od strony południowej, prowadzi ceremonialna droga przez kolejne dziedzińce oddzielone bramami wewnętrznymi, aż do ostatniego dziedzińca z marmurowymi schodami, wiodącymi do sali tronowej, za którą następują dziedzińce zespołu pałacowego (ryc. 3).

I tak przez Bramę Południową wchodzi się na teren wielkiego dziedzińca, przez który przepływa łukowato ukształtowany strumień zwany złotą wodą (ryc. 4). Przerzucone kładki prowadzą w kierunku Pałacu Najwyższej Harmonii, następnie Pałacu Środkowej Harmonii i Trwałej Harmonii, który kończy oficjalną część pałacu cesarskiego. Dalsza część miała charakter prywatny. To zespół prywatnych apartamentów cesarza. To tu mieszczą się Brama Niebiańskiej Czystości, Pałac Niebiańskiej Czystości, Pałac Ziemskiego Spokoju, Pawilon Powodzenia, zespół pawilonów cesarskich, a na zakończeniu Brama Boskiego Zwycięstwa. Ogółem na terenie rezydencji znajdowało się ok. 800 pawilonów i pałaców.

Ogród cesarza znajdował się za Pałacem Zimowym, zamykając od północy całość rezydencji (ryc. 5). Charakterystycznym elementem tego ogrodu są symboliczne

Ryc. 2. Pekin, plan ogólny ogrodu i rezydencji cesarskiej przy Pałacu Zimowym, wg Le Rouge'a

ne wzgórze, usypane w XV wieku na wysokość 50 m, usytuowane symetrycznie w stosunku do głównej osi kompozycyjnej północ-południe i stanowiące tło dla całej rezydencji, a także charakterystyczny element kompozycji w ogólnej strukturze przestrzennej miasta. Na każdym z wierzchołków tych pięciu wzgórz, nazywanych Wzgórzami Pięknego Widoku, zostały wzniesione w XVII wieku pawilony, skąd można było oglądać całą rezydencję, miasto i okolice. Kameralny charakter krajo-
brazowego ogrodu cesarza kontrastował z zespołem dziedzińców we frontowej części rezydencji, rozplanowanej geometrycznie i ściśle symetrycznie, pozbawionej